

následujícího jitra po svatební noci mužem byl odevzdán. Později však dáván byl dar jitřní též vdovám, když opět se provdaly.

Zákonník občanský v tomto směru rovněž rozdílů nečiní. V theorii setkáváme se s názorem, že nárok na dar jitřní předpokládá, aby manželství bylo skutečně konsumováno. Zemřel-li tedy manžel před tím, nemůže ani pozůstalá manželka, a zemřela-li ona dříve, ani její dědicové dar ten žádati. Naproti tomu přísluší dědicům manželčiným nárok na dar jitřní i tenkrát, když manželka po vykonaném souložení jitra se nedožila, ježto »jitra« neznamená zde čas vzniku závazku, nýbrž toliko čas splnění jeho. Dle opácného mínění nabývá se nárok na dar jitřní teprve úsvitem jitra.

Ku platnosti slibu darovacího potřebí jest formy notářského aktu (§ 1 zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z.), tam pak, kde zákon tento ještě neplatí, formy písemní (§ 943 o. o. z.). Odevzdání daru jitřního může býti žádáno ihned, úroky však žádati nelze (rozh. nejv. s. ze dne 30. listopadu 1871 č. 8302 Gl. U. 4343). Dle zvláštní domněnky zákonné v pochybnosti pokládá se za to, že slíbený jitřní dar v prvních třech letech manželství byl odevzdán. Naléhá-li tedy manželka teprve po projití tří roků po uzavřeném manželství na splnění slibu darovacího, musí dokázati, že slib splněn nebyl. V případě konkursu jest dar jitřní jakožto pravé darování zařaditi do páté třídy věřitelů konkursních (§ 48 konk. ř.).

Dar snubní viz Právo manželské.

Darování.

I. Pojem.

Darování v širším smyslu jest každé právní jednání směřující ku bezplatnému poskytnutí majetkového prospěchu. V užším a vlastním smyslu však jest darování smlouvou, kterou jedna strana bezplatně zmenšujíc své vlastní jmění poskytuje s úmyslem obohacovacím druhé straně prospěch majetkový, kterýž tato s úmyslem stejným přijímá. Podstatné znaky pojmu darování jsou tudíž následující:

1. Darování jest právní jednání mezi živými, pročež vyloučiti sluší z pojmu darování ustanovení někoho za dědice nebo zřízení odkazu, ačkoliv i v těchto případech účelem právního jednání jest obohacení osoby druhé. Naproti tomu náleží sem darování na případ smrti (viz tento čl.), při kterémž toliko splnění smlouvy mezi živými učiněné, nastati má až po smrti dárce.

2. Darování musí se státi bezplatně a dobrovolně. Není tudíž darováním, pakli obdařený měl již dříve žalovatelné právo na odměnu, buď ze zákona (na př. nálezné) anebo ze smlouvy, naproti tomu pojmu darování nepřekáží, stalo-li se darování z uznání za službu dárce prokázanou, aneb vzhledem ku zásluhám obdařeného, nebo z vděčnosti, t. zv. darování remuneratorní (§§ 940, 941 o. o. z.), neboť na pohnutkách nezáleží. Přípověď výslužného učiněná vdově není darováním (rozh. nejv. s. ze dne 21. září 1886 č. 6317, časop. »Jur. Bl.« r. 1886 č. 52). Poskytnutí »odbytného« na místě podílu dědického mezi živými jest darováním (rozh. nejv. s. ze dne 8. ledna 1884 č. 12945 sb. »Glaser Unger« č. 9830.). Neděje-li se darování bez úplaty se strany druhé, není tu darování. Bylo-li tedy předem již umluveno, že darující zase příjemcem má býti obdarován, t. zv. darování vzájemné, nelze mluviti o darování ohledně celku, nýbrž pouze ohledně toho, oč hodnota daru jednoho pře-

vyšuje hodnotu daru druhého (§ 942 o. o. z.). S pojmem darování snáší se však příkaz (modus) (viz tento čl.). Postoupení statku s výhradou výměnku jest, pokud hodnota statku převyšuje kapitalisovanou hodnotu výměnku, darováním (rozh. nejv. s. ze dne 17. července 1872 č. 6405 sb. »Glaser Unger« č. 4659 rep. n. č. 6.). Též při právním jednání smíšeném t. zv. negotium mixtum cum donatione, (§ 935 o. o. z.), nastati může darování (na př. věc v ceně 500 zl. prodá se za účelem obohacení kupce za 300 zl.), ačli úmysl stran k obohacení strany jedné směřoval.

3. Darování předpokládá ztenčení dosavadního jmění dárce. O tom nelze mluvit, vzdá-li se kdo ve prospěch druhého nabytí očekávaného nebo skutečně napadlého nebo pochybného práva (§ 939 o. o. z.), ku př. odmítne-li kdo napadlé dědictví neb odkaz. Za darování rovněž nelze pokládati bezplatné obstarání cizích záležitostí, bezplatné konání práce, uschovávání, půjčku a výprosu.

4. Darování má v zápětí skutečné obohacení obdařeného, t. j. rozmnožení jeho jmění. Není tudíž darováním, převezme-li někdo bezplatně rukojemství aneb zřídí-li zástavu za cizí dluh, či vzdá-li se věřitel rukojemství nebo zástavy, neboť pohledávka věřitele trvá nezmenšena dále a jmění dlužníkovy se tím nerozmnoží.

5. Při darování musí úmysl dárce v směřovati k obohacení obdařeného (animus donandi). Tato náležitost nedostává se při opuštění věci (derelikci § 362 o. o. z.), při narovnání, při kterém jedna strana nezamýšlí druhou stranu obohatiti, nýbrž toliko vyhnouti se nejistému a nákladnému sporu.

6. Pojem darování konečně vyhledává, aby obdařený dar přijal t. j. aby ku obohacení druhou stranou zamýšlenému svolil, což se ovšem i mlčky státi může. Není tu tedy darování, má-li příjemce obdržené sumy za to, že mu byla dána zápůjčkou.

II. Způsoby darování.

Darování může nastati:

1. bezprostředním převodem práva dárce na obdařeného, a to buď práva věcného (práva vlastnického, nebo práva ku věci cizí), aneb práva osobního (pohledávky). Darování věci movité uskuteční se fysickým odevzdáním nebo symbolickou tradicí, zasláním, prohlášením (constitutum possessorium a traditio brevi manu, § 428 o. o. z.), při věcech nemovitých knihovním vkladem pro obdařeného. Darování pohledávky uskuteční se postupem (cessi);

2. vzdáním se práva ve prospěch obdařeného;

3. písemným slibem darováním bez skutečného odevzdání, čímž obdařený nabývá pohledávky proti darujícímu. (§ 943 o. o. z.) Pro tento způsob darování nestačí pouhý slib ústní, který by byl neplatným, nýbrž jest dle § 1 zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z. zapotřebí ku jeho platnosti notářského aktu. Z platnosti tohoto zákona vyjmuty jsou Solnohrady, Bukovina, Tyrolsko kromě obvodů sborových soudů tridentského a roveredského. V zemích těchto platí ještě § 943 o. o. z., jenž vyhledává toliko prostou formu písemní. Podpisu listiny darovací obdařeným se nežádá (rozh. nejv. s. ze dne 15. dubna 1856 č. 3575.).

Ku platnosti darování vůbec se vyhledává, aby dárce byl způsobilým ku bezplatnému scizení, což posuzovati jest dle všeobecných zásad o způsobilosti ku právním činům. Pro darování mezi manžely platí všeobecné

zákonné předpisy o darování (§ 1246 o. o. z.), a jest darování v těchto mezích předsevzaté úplně platným. Rytířům a kněžím německého řádu jest při darování přesahujícím obnos 300 dukátů opatřiti si svolení velmistra (§ 10 pat. ze dne 28. června 1840 č. 451 sb. z. s.). Dále jest zapotřebí, by obdařený byl způsobilým ku nabytí darovaného předmětu. V této příčině sluší poukázati ku §§ 104 a 105 tr. z., jednajícím o přijímání darů ve věcech úředních a o svádění ku zneužívání moci úřední, vedle kterýchž nabídnutý a skutečně odevzdaný dar aneb hodnota jeho má připadnouti chudinské pokladně onoho místa, kde zločin byl spáchán.

Ohledně mýry darování ustanovuje § 944 o. o. z., že vlastník i celé své jmění přítomné může darovati, že však darování jmění budoucího jest platné jen potud, pokud nepřesahuje polovici tohoto jmění. V případě prvého ovšem nenastává universalní sukcesse v celé jmění dárce jako při dědictví, nýbrž obdařený musí teprve jednotlivé části tohoto jmění zvláště nabyti.

Z evikce není dárce práv, rovněž neručí za faktické vady darované věci (§ 922 o. o. z.). Kdo však cizí věc daruje věda, že jest věcí cizí, a obdařenému to zamlčí, ručí za škodu z toho vzešlou (§ 945 o. o. z.) (ku př. za útraty sporu evikčního obdařenému vzešlé anebo za náklad na věc učiněný, jehož náhrady nemohl by obdařený na vlastní věci dosíci), nikoliv však za hodnotu věci. Přípověděl-li dárce obdařenému podporu v určitých lhůtách, nevzniká z toho pro dědice ani právo ani závazek, leč že by ve smlouvě darovací výslovně bylo jinak umluveno (§ 955 o. o. z.). Případ tento jest výjimkou ze všeobecného pravidla, dle kterého veškerá práva a závazky ze smluv přecházejí na dědice smluvníků.

III. Odvolání darování.

Z pravidla nelze smlouvy darovací jakožto smlouvy vůbec odvolati, leč že by si dárce právo odvolání byl výslovně vyhradil. Z jistých důvodů však dopouští zákon, že dárce buď sám anebo osoby třetí zcela nebo z části mohou darování odvolati.

1. Schudne-li dárce později tak, že se mu nedostává potřebné výživy, může na obdařeném žádati každoročně zákonné úroky z obnosu darovaného, pokud obdařený věcí darovanou nebo hodnotou její ještě jest obohacen, ač nenalezá-li se tento sám ve stejné nouzi (§ 947 o. o. z.). Nedostatek výživy slušné nezakládá ještě práva odvolání, rovněž nemá odvolání místa, může-li dárce požadovati výživu od osob ku jeho alimentaci povinných (na př. od rodičů, dítek). Spotřeboval-li anebo scizil-li obdařený bezplatně věc před tím, než dar byl odvolán, není dárce ničím povinen. Obdařený může se své povinnosti sprostiti tím, že dárce vydá vše, čím ještě z daru nebo hodnoty jeho jest obohacen. Vracení daru nelze žádati, nýbrž pouze zákonné úroky z hodnoty darované (t. j. 5⁰/₀, § 2. zák. ze dne 15. května 1885 č. 77 ř. z.); dárce musí se dokonce spokojiti obnosem menším, stačí-li tento ku jeho nutné výživě. Dědicové dárce práva odvolacího nemají; naproti tomu jsou dědicové obdařeného jsou-li tu podmínky § 947 o. o. z. ku výživě dárce zavázáni. Z více osob po sobě obdarovaných jest dřívější zavázána jen potud, pokud příspěvky pozdějších na nutnou výživu dárce nestačí.

2. Dopustí-li se obdařený proti dárce hrubého nevděku, může býti darování buď dárce anebo jeho dědici cestou žaloby odvoláno, pokud dárce nevděku neodpustil a obdařený nebo dědic jeho darem nebo hodnotou jeho v okamžiku spáchaného nevděku ještě jest obohacen. Okamžikem

tímto stává se nevděčný pro svoji osobu obmyslným držitelem. (§§ 948, 949 o. o. z.). Hrubého nevědku dopustí se obdařený, když dárce samému (nikoliv též osobám příbuzným) ve zlém úmyslu na těle, na cti, na svobodě nebo na jmění tou měrou ublíží, že by se proti němu z moci úřední nebo ku žádosti strany mohlo dle zákona trestního zakročiti. Jelikož se pokus trestného činu rovná činu dokonanému (§ 8 tr. z.), stačí i zde toliko pokus. Ublížení lze dokázati i před soudem civilním (rozh. ze dne 23. dubna 1852 č. 3760, čas. »Ger. Ztg.« r. 1852 č. 154). Žaloba odvolací promlčuje se ve třech letech (§ 1487 o. o. z.) ode dne spáchaného nevědku počítaje a pomíjí odpuštěním dárcovým.

3. Narodí-li se dárce v čas darování bezdětnému později dítě, může on aneb dítě později narozené, je-li v nouzi, na obdařeném nebo na jeho dědicích žádati zákonné úroky z darovaného obnosu (§ 954 o. o. z.) touže měrou, jako dárce schudlý. Pouhým rozmnožením dětí, z nichž některé již před darováním žily, nevzniká toto právo částečného odvolání; rovněž ne pozdějším adoptováním dítěte, při čemž nečiní se však rozdíl, zdali dítě později narozené jest původu manželského či nemanželského.

4. Je-li kdo na povinné výživě darováním zkrácen, jest oprávněn pohledávati na obdařeném doplacení toho, čeho mu dárce nyní již poskytovat nemůže (§ 950 o. o. z.), poněvadž povinnost alimentární nesmí býti porušena obdařením osoby třetí, při čemž jest lhostejno, zdali tato povinnost zakládá se v zákonu neb v jiném důvodu. Toto právo směřuje pouze ku doplnění povinné výživy a může býti vykonáno pouze potud, pokud obdařený ještě jest darováním obohacen. Zánikem povinnosti výživy zanikne též právo odvolací. Více obdařených ručí týmž způsobem, jako při schudnutí dárcově.

5. Pro zkrácení dílu povinného mohou potomci v čas darování již žijící darování v odpor vzíti (t. zv. donatio inofficiosa). Převyšuje-li totiž obnos darovaný polovici jmění dárce a mohou-li tito potomci po smrti dárce dokázati, že jeho čistá pozůstalost obnáší méně než polovici jmění, které zůstavitel v čas darování měl, mohou na obdařeném žádati vrácení toho, kolik se jim nedostává na podíl povinný, vyměřený ze jmění zůstavitelova darováním ještě nezkráceného (§ 951 o. o. z.). Ustanovení toto zakládá se v tom, že povinný podíl dítěte obnáší polovici zákonného podílu dědického (§ 765 o. o. z.). Nezáleží na tom, zdali darování v odpor vzaté stalo se najednou nebo po částkách (rozh. nejv. s. ze dne 30. srpna 1865 č. 7074 sb. »Glaser Unger« č. 2268). Ascendentům nepřisluší právo darování odporovati, rovněž ne oněm potomkům, kteří se po učiněném darování narodili. Břímě průvodní o výši jmění v čas darování stihne odporujícího (rozh. ze dne 29. dubna 1856 č. 3919 sb. »Glaser Unger« č. 991 a ze dne 18. prosince 1878 č. 10626 sb. »Glaser Unger« č. 7254.). Obdařený, jenž věc darovanou nebo hodnotu její více nemá, ručí jen potud, pokud ji způsobem obmyslným ze svého držení pustil (§ 952 o. o. z.). Právo odpůrcí promlčuje se dle § 1487 o. o. z. ve třech letech (rozh. ze dne 7. ledna 1862 č. 6708 kn. jud. 45.).

6. Konečně mohou zkrácení věřitelé dárce darování odporovati, nedojdou-li ze jmění darováním ztenčeného zaplacení. § 953 o. o. z. rozeznává v tom směru, zdali pohledávky věřitelů stávaly již v čas darování, anebo zdali teprve po darování vznikly a dopouští se ve příčině poslednějších odporování jen tenkrát, dokáže-li se, že dárce jednal obmyslně

na úkor věřitelů. Tato ustanovení o. o. z. pozbyla však zákonem ze dne 16. března 1884 č. 36 ř. z. (t. zv. zákon odpůrcí) platnosti, a platí pouze pro ony právní poměry, které již před působností tohoto zákona vznikly (§ 52 jmen. z.). Dle tohoto zákona lze odporovati všelikým bezplatným jednáním dlužníkovým ohledně jmění jemu náležejícího, jež předsevzata byla během posledního roku před zahájením konkursu resp. před podáním žaloby odpůrcí, pokud dlužník k tomu dle zákona nebyl povinen a pokud nejedná se o obvyklé příležitostní dary obnosu poměrně nepatrného; totéž platí o oněch smlouvách dlužníkových, jež z úplatných a bezplatných jsou smíšeny a sice potud, pokud jeví se býti bezplatnými (§ 3, č. 1, § 30, č. 1 jmen. z.). Dále lze odporovati všelikým právním jednáním, která dlužník předsevzal během posledních 10 roků před zahájením konkursu resp. před podáním žaloby odpůrcí s úmyslem druhé straně známým ku zkrácení věřitelů směřujícím (§§ 2, 30 jmen. z.).

7. Pakli jeden ze snoubenců druhému neb osoba třetí jednomu z nich vzhledem ku budoucímu manželství něco slíbí nebo daruje, a pakli ku manželství bez viny dárcovy nedojde, lze darování odvolati (§ 1247 o. o. z.).

IV. Poplatky.

A) Z listin zřízených o darování mezi živými obnáší poplatek z každého archu 50 kr. (p. s. 91 A. a popl. z.);

B) Při právním jednání řídí se výše poplatku osobním poměrem obdařeného ku dárce.

1. Mezi manžely v čas darování nerozloučenými, mezi rodiči a dětmi buď manželskými nebo nemanželskými nebo potomky těchto, pak mezi zvoliteli a zvolenci obnáší poplatek 1⁰/₀ z hodnoty darované s 25⁰/₀ní přírážkou.

Totéž platí ve případě, převádí-li tchán nebo tchýně bezplatně jmění na zetě nebo snachy, nebo otec a matka na děti nevlastní (výn. min. fin. ze dne 31. srpna 1858 č. 138 ř. z.), nikoli však dějí-li se převody opáčně (výn. min. fin. ze dne 3. srpna 1859 č. 28546.). »Děťmi« rozumí se též jich potomci (výn. m. f. ze dne 26. června 1858 č. 3114.). Poplatek z darování mezi snoubenci obnáší rovněž 1⁰/₀, poněvadž darování děje se s podmínkou, že dojde ku manželství, a nabývá tudíž teprve platnosti, když obdařená osoba stala se manželem darujícího. Nedojde-li ku manželství, sluší poplatek odepsati (výn. min. fin. ze dne 11. července 1854 č. 28235.).

2. Mezi jinými příbuznými, čítaje v to i bratrance a sestřenice, obnáší poplatek 4⁰/₀ z hodnoty darované s 25⁰/₀ přírážkou. Sem náleží dary učiněné sourozencům aneb jich potomstvu, pak sourozencům oněch osob, jichž potomkem jest dárce sám, pak synům a dcerám sourozenců dárcových rodičů.

3. Ve všech ostatních případech obnáší poplatek 8⁰/₀ z hodnoty darované s 25⁰/₀ přírážkou (p. s. 91. B. popl. z.).

Je-li předmětem darování věc nemovitá, jest kromě poplatků těchto zapraviti ještě z hodnoty její 1¹/₂⁰/₀ (p. s. 91 B. pozn. 3 popl. z.). Poplatek z darování jest též zapraviti při bezplatném poskytnutí příspěvků na výživu nebo podporu anebo při zřeknutí se práv ve prospěch osoby jiné, při postupech, dále při bezplatně poskytnutém užívání, požívání nebo jiných bezplatně poskytnutých služebnostech. Bližší ustanovení ohledně vyměřování poplatků z darování mezi živými vytknuta byla cís. nař. ze dne 19. března 1853 č. 53 ř. z.